

Підґрунтям для проведення подальших досліджень у даному напрямку є необхідність вирішення проблем виявлення та встановлення зловживань процесуальними правами, а також порядок накладення стягнень за такі дії.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 28.11.2019 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n228>.
2. Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
3. Голубева Н. Ю. Зловживання цивільними процесуальними правами: новели ЦПК / Н. Ю. Голубева // Новели цивільного процесуального кодексу України [Електронне видання] : матеріали "круглого столу" (м. Одеса, 26 берез. 2018 р.) / за заг. ред. Н. Ю. Голубевої; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". – Одеса : Фенікс, 2018. - С. 3-9
4. Юдин А.В. Злоупотребление правами в гражданском судопроизводстве: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс». СПб., 2009. 537 с.
5. Луспенник Д.Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії. Часопис цивільного і кримінального судочинства. 2015. № 6. с. 150 – 171.

Денисова Тамара Петрівна,

аспірантка кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСКАРЖЕННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПISУ НОТАРІУСА ЧЕРЕЗ БЕЗСПІРНІСТЬ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Останніми роками збільшується кількість позовів до суду з приводу оскарження виконавчого напису нотаріуса або визнання його таким, що не підлягає виконанню. Велику частку всіх справ складають позови щодо спорів про безспірність заборгованості боржника.

Відповідно до ст. 18 ЦК України нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і порядку, встановлених законом [1].

Норма ст. 87 Закону України «Про нотаріат» передбачає, що для стягнення грошових сум або витребування від боржника майна нотаріуси вчиняють виконавчі написи на документах, що встановлюють заборгованість. Перелік документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у

безспірному порядку на підставі виконавчих написів, встановлюється Кабінетом Міністрів України [2].

Відповідно до ст. 88 Закону України «Про нотаріат» нотаріус вчиняє виконавчі написи, якщо подані документи підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем та за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років, а у відносинах між підприємствами, установами та організаціями – не більше одного року. Якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено інший строк давності, виконавчий напис видається у межах цього строку [2].

У п. 13 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні» зазначається що при вирішенні справ, пов'язаних з оскарженням відмови у видачі виконавчого напису або його видачею відповідно до Закону України «Про нотаріат», виконавчий напис може бути вчинено нотаріусом за умови, що наявність безспірної заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем підтверджується відповідними документами [3].

У п. 8 вищезазначеної постанови передбачено, що суд при вирішенні питання про обґрунтованість повинен виходити з того, що нотаріальні дії повинні вчинятись у суворій відповідності з встановленими для даного органу чи службової особи компетенцією і порядком їх вчинення [3].

У п. 9 листа Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні» від 07.02.2014 року зазначено, що доказами у справах щодо оскарження нотаріальних дій або відмови в їх вчиненні можуть бути документи, що стосуються вчиненої нотаріальної дії (оригінали нотаріально посвідченого договору, інші документи, видані нотаріусами; документи, що підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника, тощо) [4].

У п. 10 вищезазначеного листа звернено увагу на те, що однією з об'єктивних причин оскарження виконавчих написів є поверхневий підхід

нотаріуса до вирішення питання про можливість вчинення виконавчого напису у кожному конкретному випадку. Поза увагою нотаріуса часто лишається те, що стягувачі, звертаючись за вчиненням виконавчого напису, необґрунтовано завищують суми своїх вимог, включаючи до їх складу всі санкції, комісії, винагороди, або звертаються про стягнення спірного боргу. Тому судами під час розгляду таких справ має бути враховано пред'явлені банками розрахунки заборгованості за кредитними договорами, суми, які зазначені у письмових вимогах та виконавчих написах нотаріусів, з'ясовано всі обставини у справі, зокрема чи є за боржником сума боргу. При цьому судам слід особливу увагу приділяти спірності сум у частині зазначення різних сум у письмовій вимозі та у виконавчому написі [4].

На даний час склалася ситуація, коли нотаріус, керуючись формальною наявністю у стягувача необхідних документів згідно переліку [5], вчиняє виконавчий напис без перевірки змісту наявних документів. Це тягне за собою оспорювання у судовому порядку вчинення нотаріусом виконавчого напису через неправомірність вимог стягувача (повністю чи в частині вимог), з якими той звернувся до нотаріуса. Це призводить до того, що нотаріус підтверджує право у стягувача на витребування майна або грошових сум до тих пір, поки суд не встановить протилежного.

Судову практику розгляду справ про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, не можна вважати усталеною. При розгляді даної категорії справ одним із проблемних питань є встановлення безспірності заборгованості, яка підтвердження виконавчим написом. При розгляді таких справ суд не повинен обмежуватися лише перевіркою додержання формальних процедур нотаріусом. Суд має брати до уваги доводи боржника та дослідити усі деталі документів, які були підставою для вчинення виконавчого напису (чи справді боржник мав безспірну заборгованість на момент вчинення виконавчого напису, чи була заборгованість саме такого розміру, як зазначено у виконавчому написі, та чи існувала заборгованість взагалі). У разі вчинення виконавчого напису за відсутності доказів, які б підтверджували факт

безспірної заборгованості, такий виконавчий напис має визнаватися таким, що не підлягає виконанню.

При дослідженні матеріалів розгляду справ даної категорії виникло інше проблемне питання, яке стосується підтвердження факту належного вручення боржнику повідомлення про необхідність погашення заборгованості перед кредитором. Кредитор має належним чином повідомити боржника про наявність порушення кредитних зобов'язань не менше ніж за 30 днів до вчинення виконавчого напису. Недодержання процедури та строків вручення повідомлення про наявність заборгованості боржнику є підставою для визнання виконавчого напису нотаріусу таким, що не підлягає виконанню.

Таким чином, нотаріус при вчиненні виконавчого напису має перевіряти не лише формальну наявність необхідних документів, а і переконатися належним чином у безспірності сум та наявності факту належного повідомлення боржника про наявність порушення кредитних зобов'язань перед стягувачем. Належне виконання та дотримання Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [6] сприятиме зменшенню кількості позовів про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню, та зменшить навантаження на суди у справах, які можуть бути вирішені у позасудовому порядку.

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.
3. Про судову практику в справах за скаргами на нотаріальні дії або відмову в їх вчиненні: постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.01.1992 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-92>.
4. Про судову практику розгляду справ про оскарження нотаріальних дій або відмову в їх вчиненні: лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07.02.2014 р. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/regulators/id120/npa>.
5. Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів: постанова Кабінету Міністрів України від 29.06.1999 р. № 1172. *Офіційний вісник України*. 1999. № 26. Ст. 69.
6. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 632.